

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

САВЧУК Роман Михайлович

УДК 342.922:347.994(477)

**ПЕРЕКЛАДАЧ ЯК УЧАСНИК АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА: ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС,
КОМПЕТЕНТНІСТЬ, НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
ФЕЛИК Василь Іванович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
директор Київського інституту інтелектуальної
власності та права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
РЯБЧЕНКО Олена Петрівна,
Університет Державної фіскальної
служби України,
начальник кафедри адміністративного права,
процесу та митної безпеки;

кандидат юридичних наук, доцент
КОРОПАТОВ Олег Миколайович,
Одеський державний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри адміністративного права
і адміністративного процесу

Захист відбудеться 17 березня 2018 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Конституція України у ст. 24 усім громадянам гарантує рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом незалежно від мовних ознак. З огляду на це положення, практично в усіх процесуальних кодифікованих актах, у разі неволодіння учасником мовою судочинства тією чи іншою мірою врегульовано питання залучення та участі перекладача.

Дослідження процесуального порядку залучення та участі перекладача в адміністративному судочинстві є актуальним і має вагоме теоретичне та прикладне значення. Це пояснюється тим, що, з одного боку, його участь є гарантією забезпечення прав учасників адміністративного судочинства на судовий захист, справедливий судовий розгляд, а, з іншого, – гарантією дотримання принципів адміністративного судочинства, визначених ст. 7 КАС України. Для забезпечення належного та ефективного виконання перекладачем покладеної на нього процесуальної функції його наділено відповідним процесуальним статусом, сформованим законодавцем з урахуванням предмета та методу правового регулювання адміністративного процесуального права. При цьому, реалізація завдань перекладача в адміністративному судочинстві опосередковується гарантуванням його незалежності та компетентності. Водночас, аналіз практики залучення перекладачів до адміністративного судочинства вказує на поверховість та недосконалість нормативного регулювання окресленого кола питань, що призводить до порушення прав учасників, які не володіють мовою судочинства, та дозволяє лише частково реалізовувати завдання адміністративного судочинства.

Наукове обґрунтування оптимальної моделі процесуального статусу перекладача при відправленні правосуддя започатковано дослідженнями, присвяченими мові судочинства у кримінальному, цивільному, адміністративному процесі. Суттєвим внеском у її розвиток стало дисертаційне дослідження Т.М. Кузик «Теоретико-правові та процесуальні аспекти участі перекладача у кримінальному провадженні». Водночас, судова реформа, в результаті якої усі процесуальні кодекси по суті викладено у новій редакції, зумовлює необхідність переосмислення підстав та порядку залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві, ефективності його діяльності як учасника процесу, посилення гарантій його компетентності та неупередженості.

Таким чином, недостатня теоретична визначеність та нормативна урегульованість обумовили необхідність дослідження процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових

досліджень кафедри міжнародного, конституційного та адміністративного права Івано-Франківського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія», що є складовою частиною теми Національного університету «Одеська юридична академія» «Традиції і новації у сучасній українській державності та правовому житті» (державний реєстраційний номер 0101U001195).

Мета та задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є характеристика правової природи процесуального статусу перекладача, забезпечення його компетентності та неупередженості як учасника адміністративного судочинства, стану нормативного регулювання та визначення основних напрямів його подальшого удосконалення шляхом внесення відповідних змін і доповнень до чинного законодавства України. Визначена мета обумовила вирішення таких задач:

охарактеризувати участь перекладача в адміністративному судочинстві як гарантію забезпечення засади мови судочинства в адміністративних судах;

охарактеризувати зарубіжний досвід залучення та участі перекладача в адміністративному судочинстві;

з'ясувати вимоги до компетентності перекладача як учасника адміністративного судочинства;

розкрити сутність і зміст процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві;

визначити та охарактеризувати права перекладача як учасника адміністративного судочинства та гарантії їх забезпечення;

визначити та охарактеризувати обов'язки і відповідальність перекладача як учасника адміністративного судочинства;

виявити підстави залучення та відводу перекладача як учасника адміністративного судочинства;

охарактеризувати участь перекладача в окремих стадіях провадження в адміністративному судочинстві;

сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавчої регламентації процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві.

Об'єктом дослідження є процесуальний статус учасників адміністративного судочинства.

Предметом дослідження є перекладач як учасник адміністративного судочинства: процесуальний статус, компетентність, неупередженість.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ. Підґрунтям дослідження є діалектичний метод, за допомогою якого поставлені завдання досліджені у динаміці та взаємозв'язку, поглиблено понятійний апарат, з'ясовано сутність поняття «перекладач», обґрунтовано

підстави залучення та відводу, а також процесуальний порядок участі перекладача в адміністративному судочинстві.

З урахуванням специфіки досліджуваного предмета в дисертації застосовувалися такі методи: історико-правовий – для аналізу теоретичних основ залучення та участі перекладача в адміністративному судочинстві як гаранта реалізації засади мови судочинства (п.п. 1.1, 1.3, 2.1, 3.1); системно-структурний метод – для дослідження елементів процесуального статусу, з'ясування їх змісту та місця в структурі процесуального статусу конкретного учасника адміністративного судочинства (п. 2.1); функціональний метод надав можливість охарактеризувати особливості процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві (п.п. 2.2, 2.3); нормативно-догматичний метод та метод аналізу використано для аналізу адміністративного процесуального законодавства, яким врегульовано засаду мови судочинства, процесуальний статус перекладача, порядок його залучення та участі в адміністративному судочинстві (п.п. 1.1, 1.2, 2.2, 2.3 3.1, 3.2); порівняльно-правовий метод – при порівнянні норм національного законодавства та зарубіжних країн з метою виявлення прогалин та суперечностей у нормативно-правових актах і формулювання пропозицій для удосконалення чинного законодавства (п.п. 1.1, 1.2, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); статистичний метод застосовано при вивченні та узагальненні судової практики, формуванні та обґрунтуванні висновків за їх результатами (п.п. 1.3, 3.1, 3.2).

Теоретичною основою дослідження є наукові положення, що містяться у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників з теорії держави і права, конституційного права, адміністративного, кримінального, цивільного та господарського процесу.

Значну увагу приділено характеристиці процесуального статусу перекладача в інших видах судочинства, який досліджували Г.В. Абшилава, І.А. Балюк, І.А. Бережна, О.Г. Братель, В. Бозров, І.І. Бунова, А.Б. Бушев, А.В. Винников, Е.П. Головинська, В.В. Городовенко, А.В. Даниленко, Г.С. Денисенко, М. Джафаркулієв, Я.М. Ішмухаметов, І.Д. Іванюк, Л.С. Клименко, Т.М. Кузик, О.П. Кучинська, М.І. Леоненко, В.Т. Маляренко, О.В. Махревка, О. Покрещук, Є.О. Семенков, А. Фирсова, С. Фурса, І.А. Шевельов, С.П. Щерба, О. Ялова.

Окремі питання залучення та участі перекладача в адміністративному судочинстві у своїх наукових працях досліджували В.Б. Авер'янов, Н.В. Александрова, М.М. Аракелян, А.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, Л.Р. Біла-Тіунова, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, К.В. Гутаріна, Е.Ф. Демський, І.І. Діткевич, Р.А. Калюжний, І.О. Картузова, С.В. Ківалов, М.В. Ковалів, Т.О. Коломосьць, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Р.О. Куйбіда, О.М. Михайлов, Р.С. Мельник, Т.А. Остапенко, О.Н. Панченко, О.М. Пасенюк, В.Г. Перепелюк, О.О. Погрібний, А.В. Руденко,

О.П. Рябченко, І.І. Сіліч, О.В. Сонюк, І.Б. Стахура, М.М. Тищенко, Є.О. Яковенко. Водночас, їх дослідження здебільшого мають загальнотеоретичний, фрагментарний або вузькогалузевий характер, базуються на законодавстві, яке вже втратило чинність або на зарубіжному законодавстві.

Нормативним підґрунтям дослідження є норми Конституції, КАС України, чинні закони та підзаконні нормативно-правові акти, а також законодавство окремих зарубіжних країн.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших у вітчизняній науці монографічним дослідженням процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві та гарантій його компетентності та неупередженості. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд нових висновків та пропозицій, які мають значення для науки та практики, відповідають вимогам наукової новизни. До них слід віднести такі:

уперше:

з'ясовано зміст засади мови в адміністративному судочинстві, визначено її елементи: а) здійснення адміністративного судочинства державною мовою або, за згодою сторін, регіональною мовою; б) забезпечення особам, що беруть участь у розгляді справи в суді, право вчиняти усні процесуальні дії рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють; в) забезпечення особам, які не володіють мовою судочинства, можливості користуватися послугами перекладача; г) забезпечення вручення судових документів особам, які беруть участь у справі, у перекладі їх рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють;

обґрунтовано доцільність визнання компетентності перекладача передумовою набуття ним процесуального статусу, який являє собою сукупність інтелектуальних (знання мови перекладу; володіння спеціальною термінологією залежно від сфери здійснення перекладу) та діяльнісних (вміння оцінювати ситуацію, у тому числі і достатність своїх знань для здійснення перекладу, логічно мислити, аналізувати інформацію) складових;

запропоновано нормативно встановити обов'язок вручення особам, які беруть участь у справі та не володіють мовою судочинства, судових рішень, якими суд закінчує судовий розгляд по суті у перекладі на мову, якою вони володіють;

удосконалено:

визначення поняття процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві, під яким слід розуміти сукупність наданих йому процесуальним законодавством прав та обов'язків, реалізація яких забезпечується законодавчо визначеними гарантіями

та відповідальністю, а також сукупність свобод та законних інтересів, яких хоча прямо законодавчо не закріплено, проте, вони впливають зі змісту процесуальних норм, якими врегульовано участь перекладача в адміністративному судочинстві;

систему спеціальних гарантій діяльності перекладача в адміністративному судочинстві: а) інформування перекладача про необхідність явки до суду; б) інформування перекладача про його права, обов'язки та відповідальність; в) фіксування судового засідання технічними засобами; г) оплата виконаної роботи і компенсація витрат, пов'язаних з викликом перекладача до суду;

законодавчі положення щодо необхідності встановлення вимоги компетентності до особи перекладача; переліку його прав та обов'язків в адміністративному судочинстві; підстав для залучення та відводу;

набули подальшого розвитку:

теза про недоцільність використання у судочинстві послуг виключно сертифікованих перекладачів, внесених до відповідного реєстру, із вказівкою на те, що такий реєстр може мати лише рекомендаційний характер;

обґрунтування положення щодо необхідності забезпечення безоплатного користування послугами перекладача для сторони адміністративного процесу, якою є фізична чи юридична особа незалежно від її спроможності оплатити послуги перекладача;

обґрунтування положення щодо необхідності законодавчого визначення кримінальної відповідальності за перешкоджання з'явленню перекладача до суду, примушування його до відмови від здійснення перекладу, а також до здійснення завідомо неправдивого перекладу;

теза щодо невідповідності заходів кримінальної відповідальності перекладача за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків тяжкості вчиненого ним правопорушення та обґрунтування доцільності декриміналізації зазначеного складу злочину з одночасним встановленням адміністративної відповідальності;

обґрунтування положення щодо необхідності попередження перекладача не лише про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад, але й про адміністративну відповідальність за неповагу до суду або встановлених у суді правил, за злісне ухилення перекладача від явки до суду, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків;

обґрунтування положення про необхідність законодавчого закріплення вирішення судом питання про відповідальність перекладача, який не з'явився у судові засідання.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у дисертаційній роботі висновки і практичні рекомендації, а також

пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства мають обґрунтовану теоретичну та практичну спрямованість і можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження проблем, пов'язаних із участю перекладача в адміністративному судочинстві;

нормотворчій сфері – для правового регулювання участі перекладача в адміністративному судочинстві у ході подальшого реформування процесуального законодавства України;

правозастосовній діяльності – як рекомендації для удосконалення практичної діяльності щодо реалізації перекладачем як учасником адміністративного судочинства своїх прав та обов'язків;

навчальному процесі – для вивчення навчальної дисципліни «Адміністративний процес», спеціальних курсів, для підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій. Зокрема, результати дисертаційного дослідження було впроваджено у навчальний процес Івано-Франківського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Акт про впровадження від 25.09.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана на кафедрі міжнародного, конституційного та адміністративного права Івано-Франківського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» та обговорена на засіданні цієї ж кафедри.

Основні результати наукового дослідження оприлюднено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 23-24 червня 2017 р.), Науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Харків, 16-17 червня 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 9 наукових публікаціях, 5 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зрубіжному виданні та 3 тезах доповідей на конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки, із них основного тексту – 177 сторінок. Список використаних джерел налічує 218 найменувань і розміщений на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і задачі дослідження через його об'єкт і предмет, охарактеризовано його методи, теоретичну та емпіричну базу, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації, структури та обсягу роботи.

Розділ 1. «Теоретико-правові засади процесуального статусу перекладача як учасника адміністративного судочинства» складається з трьох підрозділів, в яких з'ясовано роль перекладача в адміністративному судочинстві, визначено умови набуття статусу перекладача та перспективи їх нормативного і процедурного забезпечення на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду.

У **підрозділі 1.1. «Участь перекладача в адміністративному судочинстві як гарантія забезпечення засади мови судочинства в адміністративних судах»** охарактеризовано діяльність перекладача через призму реалізації конституційної засади мови адміністративного судочинства.

Визначено зміст та специфіку засади мови адміністративного судочинства в Україні з урахуванням оновленого процесуального законодавства. Обґрунтовано визнання участі перекладача процесуальною гарантією практичної реалізації положень засади мови судочинства в адміністративних судах. Встановлено вимоги до процесуальної регламентації мови судочинства: а) вони мають формулюватися на основі конституційних засад судочинства; б) регулювати процесуальну діяльність у справах окремої категорії; в) регламентувати права та обов'язки учасників процесу; г) визначати процесуальні повноваження суду.

Досліджено систему учасників адміністративного судового процесу та з'ясовано видову приналежність перекладача – учасника із спеціальними знаннями, який не має юридичної заінтересованості у результатах вирішення адміністративної справи, чию діяльність спрямовано на сприяння здійсненню правосуддя в адміністративних справах. Виокремлено основні ознаки перекладача як учасника адміністративного процесу: а) відсутність владних повноважень; б) не належність до апарату суду; в) відсутність права на ініціювання вступу у процесуальні відносини; г) можливість спеціальних заходів процесуального примусу (заміна).

У **підрозділі 1.2. «Зарубіжний досвід залучення та участі перекладача в адміністративному судочинстві»** охарактеризовано особливості процесуальної регламентації участі перекладача в адміністративному процесі інших країн світу, акцентовано увагу на закономірностях, характерних для країн романо-германської

та англо-саксонської правових систем, зроблено висновки щодо можливостей використання цього досвіду в адміністративному судочинстві України.

З'ясовано, що у багатьох країнах світу статус перекладача передбачає офіційне визнання його компетентності, а саме: в США, Канаді та Австралії законодавець використовує поняття «сертифікований (акредитований) перекладач»; в Іспанії, ФРН, Польщі, Естонії – «присяжний перекладач»; у Франції, Австрії – «судовий перекладач». При цьому за своїм процесуальним статусом судовий перекладач має значно вужчі повноваження, ніж сертифікований чи присяжний, оскільки має лише право на участь у суді, інші ж мають право здійснення офіційного перекладу юридичних документів, посвідчення вірності перекладів з однієї мови на іншу.

Встановлено, що майже усі із розглянутих країн мають реєстри (списки) перекладачів, до яких може звернутися суд у разі необхідності. Законодавством жодної з країн не передбачено категоричного положення про необхідність залучення саме судового, присяжного, сертифікованого перекладача, який знаходиться у тому чи іншому реєстрі. З урахуванням необхідності забезпечення перекладу із рідкісної мови чи окремого діалекту, законодавством окремих країн передбачено можливість залучення перекладача, який має певну кваліфікацію і може здійснювати переклад (США, Франція, Австрія). Незважаючи на статус перекладача, законодавством цих країн передбачено обов'язок складання присяги щодо правильного перекладу.

Зазначено, що процесуальне законодавство країн колишнього Радянського Союзу містить положення щодо участі перекладача у разі, якщо учасники процесу не володіють чи недостатньою мірою володіють мовою судочинства (в окремих випадках із вказівкою на конкретну мову (Республіка Вірменія). При цьому, інститут присяжних (судових) перекладачів у цих країнах відсутній, як і відсутні законодавчо визначені вимоги щодо особи перекладача. В окремих країнах не визначено процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві (Грузія), або ж визначений досить поверхово (Киргизька Республіка, Російська Федерація, Республіка Вірменія).

У підрозділі 1.3. «Компетентність та неупередженість перекладача як умови набуття ним статусу учасника адміністративного судочинства» досліджено основні вимоги щодо особи перекладача, які забезпечують ефективність його участі в адміністративному судочинстві.

Зазначено, що вимоги до особи, які є умовами набуття статусу перекладача в адміністративному судочинстві, являють собою систему первинних та похідних якостей. До першої групи слід зарахувати:

а) повноліття (в окремих випадках з 16-річного віку; б) дієздатність; в) відсутність судимості. Друга група містить у собі такі умови: а) незацікавленість у результатах справи; недопустимість суміщення функцій перекладача з іншими процесуальними обов'язками у справі; б) наявність диплома про відповідну філологічну освіту; в) складання спеціального кваліфікаційного іспиту з обов'язковою сертифікацією Міністерством юстиції України. При цьому, чинне процесуальне законодавство України у ст. 71 КАС закріплює єдину вимогу щодо особи перекладача в адміністративному судочинстві – вільне володіння мовою, який не має офіційного тлумачення, у доктринальних юридичних джерелах трактується довільно. У лінгвістиці використовується інший термін – «володіння мовою» та визначаються його рівні.

З метою уникнення термінологічної невизначеності запропоновано впровадити термін «компетентність» як більш конкретизований та структурований. Окрім знання мови перекладу, компетентність перекладача як учасника адміністративного судочинства передбачає володіння спеціальною термінологією залежно від сфери здійснення перекладу, а також містить у собі низку додаткових когнітивних навичок: а) вміння оцінювати ситуацію, у тому числі і достатність своїх знань для здійснення перекладу; б) логічно мислити; в) аналізувати інформацію, отриману для перекладу, та визначення її достатності для реалізації покладеного обов'язку.

Акцентовано увагу на необхідності систематизації інформації про перекладачів у реєстрі, але при збереженні його рекомендаційного характеру з метою забезпечення можливості суду чи будь-якої із сторін адміністративного судочинства у разі необхідності в найкоротший строк забезпечити реалізацію засади мови судочинства. При цьому, будь-яке звуження вимог до особи перекладача в адміністративному судочинстві (наявність диплома про відповідну філологічну освіту, запровадження додаткових кваліфікаційних іспитів, обов'язковість перебування в реєстрі тощо) може обмежити суд у можливості забезпечення засади мови судочинства, рівності усіх учасників перед законом і судом.

Розділ 2. «Процесуальний статус перекладача як учасника адміністративного судочинства» складається з трьох підрозділів, в яких з'ясовано специфіку статусу перекладача в адміністративному судочинстві та аргументовано його деталізацію.

У підрозділі 2.1. «Сутність і зміст процесуального статусу перекладача в адміністративному процесі» з'ясовано зміст та структуру теоретичної конструкції процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві.

Процесуальний статус перекладача в адміністративному судочинстві визначено як сукупність наданих йому процесуальним законодавством

прав та обов'язків, реалізація яких забезпечується законодавчо визначеними гарантіями та відповідальністю, а також сукупність свобод та законних інтересів, які хоча прямо законодавчо не закріплені, проте, впливають зі змісту процесуальних норм, якими врегульовано участь перекладача в адміністративному провадженні.

Доведено, що традиційні елементи процесуального статусу учасника адміністративного судочинства не дозволяють повною мірою визначити становище у ньому перекладача. Суттєво доповнюють цей статус свободи та законні інтереси перекладача в адміністративному судочинстві. Свободи перекладача впливають із його змісту, його процесуальної ролі та мають вираз у можливостях особи поводитися відповідно до своїх волевиявлень, тобто робити все, що не заборонено законом і не спричиняє невинуватеної шкоди правам і свободі інших людей. Законні інтереси перекладача виражено у його можливостях користуватися конкретним соціальним благом, а також звертатися за захистом до компетентних державних органів з метою задоволення своїх потреб, які не суперечать суспільним інтересам.

У *підрозділі 2.2. «Права перекладача як учасника адміністративного процесу та гарантії їх забезпечення»* систематизовано права перекладача як учасника адміністративного процесу та обґрунтовано доповнення юридичних засобів їх гарантування.

З'ясовано, що перекладача як учасника адміністративного судочинства наділено загальними і конкретизованими правами, визначеними ч. 3 ст. 71 КАС України. При цьому, їх перелік не є вичерпним і може бути доповнений такими правами: а) ознайомитися із технічним записом і журналом судового засідання та протягом семи днів з дня проголошення рішення у справі подати до суду письмові зауваження щодо їхньої неповноти або неправильності; б) ознайомитися з протоколом про вчинення окремої процесуальної дії поза залогою судового засідання або під час виконання судового доручення, в якій перекладач брав участь, і подати свої зауваження до нього; в) ознайомитися з протоколом окремої процесуальної дії, в якій він не брав участі, та протягом трьох днів після підписання протоколу подавати свої письмові зауваження з приводу допущених у протоколі неточностей або неповноти змісту; г) оскаржити судові рішення щодо судових витрат, якщо це стосується його інтересів; д) право на відшкодування витрат, пов'язаних із найманням жилого приміщення.

Доведено належність перекладача до суб'єктів зловживання процесуальними правами, яка має прояв у затягуванні розгляду адміністративної справи доступними перекладачеві засобами в інтересах сторін або третіх осіб, що є наслідком неналежної реалізації вимоги неупередженості перекладача.

Встановлено, що чинне законодавство передбачає широку систему загальних та спеціальних гарантій діяльності перекладача в адміністративному судочинстві, які є засобом реалізації ним своїх повноважень. Акцентовано увагу на тому, що лише спеціальні гарантії є елементом його процесуального статусу: а) інформування перекладача про необхідність явки до суду; б) інформування перекладача про його права, обов'язки та відповідальність; в) фіксування судового засідання технічними засобами; г) оплата виконаної роботи і компенсація витрат, пов'язаних з викликом перекладача до суду.

Доведено необхідність впровадження кримінальної відповідальності за перешкоджання з'явленню перекладача до суду, примушування його до відмови від здійснення перекладу, а також до здійснення завідомо неправдивого перекладу.

У *підрозділі 2.3. «Обов'язки і відповідальність перекладача як учасника адміністративного судочинства»* охарактеризовано систему обов'язків перекладача в адміністративному судочинстві та сформульовано рекомендації щодо визначення співрозмірної відповідальності за їх невиконання або неналежне виконання.

З'ясовано, що КАС України закріплює відкритий перелік обов'язків перекладача у концентрованому вигляді у ч. 4 ст. 71, а також окремі інші обов'язки, врахування яких дозволяє більш повно визначити його процесуальний статус як учасника адміністративного судочинства: а) за наявності підстав, зазначених у ст. ст. 27-29 КАС України, заявити самовідвід; б) завчасно повідомити суд про причини неприбуття, якщо він із поважних причин не може прийти до суду; в) дотримуватися порядку судового засідання, виконувати розпорядження головуючого, утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил; г) не розголошувати без дозволу суду відомості, які безпосередньо стосуються суті адміністративного провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, та які стали йому відомими у зв'язку з виконанням обов'язків.

Обґрунтовано, що притягнення перекладача до кримінальної відповідальності за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків не відповідає тяжкості вчиненого ним правопорушення та повинно тягнути за собою адміністративну, а не кримінальну відповідальність, що зумовлює необхідність перегляду законодавцем ст. 385 КК України з метою декриміналізації відповідальності перекладача за вказане діяння, внесення відповідних доповнень до КпАП України, а також відповідних змін до ч. 5 ст. 68 і ч. 1 ст. 125 КАС України.

Як свідчить аналіз норм КАС України та КпАП України, перекладача може бути притягнуто до інших видів відповідальності

залежно від тяжкості вчиненого правопорушення, урахування яких дозволяє більш повно визначити його процесуальний статус як учасника адміністративного судочинства: адміністративної та адміністративної процесуальної за неповагу до суду або встановлених у суді правил, за злісне ухилення перекладача від явки до суду.

Розділ 3. «Процесуальний порядок участі перекладача в адміністративному судочинстві» складається з двох підрозділів, в яких охарактеризовано процедурне забезпечення реалізації статусу перекладача в адміністративному процесі.

У підрозділі 3.1. «Підстави залучення та відводу перекладача як учасника адміністративного судочинства» обґрунтовано важливість нормативного визначення підстав виникнення і припинення адміністративно-процесуальних відносин з особою як перекладача.

Встановлено, що підставою для залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві є неволодіння тим або іншим його учасником мовою судочинства. Неволодіння мовою судочинства свідчить про нерозуміння учасником адміністративного судочинства мови, якою воно здійснюється, та неможливість безперешкодної реалізації ним процесуальних повноважень. Факт неволодіння учасником адміністративного судочинства мовою, якою воно здійснюється, підлягає встановленню судом із наданням йому повноважень щодо залучення в необхідних випадках спеціаліста-мовознавця.

Припинення адміністративно-процесуальних відносин між адміністративним судом і перекладачем є можливим за таких підстав: а) припинення основних адміністративно-процесуальних відносин між судом і сторонами процесу; б) відвід і самовідвід перекладача; в) заміна перекладача у зв'язку із повторним порушенням порядку під час судового засідання або невиконанням розпоряджень судді.

Чинне процесуальне законодавство не передбачає спеціальних підстав для відводу (самовідводу) перекладача і закріплює загальні для усієї групи інших учасників судового процесу. Більшість із підстав відводу (самовідводу), перекладача корелюється із гарантією неупередженості перекладача. Некомпетентність перекладача, як підстава для його відводу (самовідводу), має вираження в необхідності з'ясування обставин, які мають значення для справи, але виходять за межі сфери його спеціальних знань. Враховуючи загальну тенденцію до боротьби із зловживанням процесуальними правами учасниками справи, обґрунтовано доцільність визнати цю некомпетентність підставою лише для самовідводу. При цьому, сумніви суду або учасників справи щодо компетентності перекладача доцільним, мають бути визнані підставою для звернення до спеціаліста-мовознавця.

У підрозділі 3.2. «Участь перекладача в окремих стадіях провадження в адміністративному судочинстві» проаналізовано

процедурне супроводження реалізації перекладачем процесуального статусу в адміністративному судочинстві.

З'ясовано, що ступінь активності перекладача в адміністративному процесі залежить від форми адміністративного судочинства (загальне або спрощене), стадії адміністративного процесу та суб'єкта ініціювання його залучення до справи. Встановлено, що залучення перекладача до справи за ініціативи учасників справи або їх представників здійснюється шляхом заявлення відповідного клопотання разом із поданням позовної заяви або відзиву на позовну заяву, що гарантує його вступ у справу на стадії підготовчого провадження. Саме такий механізм є пріоритетним і сприяє ефективності та своєчасності розгляду справи.

Встановлено, що залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві являє собою відносно відокремлену судову процедуру із власним алгоритмом дій суду: а) встановлення підстав для залучення перекладача; здійснення виклику перекладача; б) пересвідчення в особі та компетентності перекладача і з'ясування відсутності підстав для відводу; в) прийняття процесуального рішення про залучення перекладача; г) роз'яснення перекладачеві його прав, обов'язків та попередження про відповідальність; складання перекладачем присяги.

Участь перекладача під час оголошення рішення є обов'язковою, окрім того, його участь є обов'язковою у разі роз'яснення судового рішення у порядку ст. 254 КАС України. При цьому, законодавцем не передбачено обов'язковості перекладу самого рішення адміністративного суду ні усно під час проголошення, ні письмово для вручення особі, яка не володіє мовою судочинства. З метою забезпечення засади мови судочинства в адміністративних судах та можливості особи, яка не володіє мовою судочинства повною мірою користуватися своїми процесуальними правами, у тому числі правом на оскарження судового рішення, в адміністративному судочинстві необхідно закріпити положення, яким передбачити, що судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються учасникам справи, які не володіють мовою судочинства у перекладі на мову, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів, надання копій яких передбачено КАС України, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб.

З'ясовано особливості залучення перекладача до адміністративного судочинства у справах, де міститься інформація, що становить державну таємницю, та виокремлено спеціальні вимоги, які висуваються до перекладача: а) наявність у нього допуску до державної таємниці відповідної форми; б) надання йому доступу до конкретної секретної інформації (категорії секретної інформації) та її матеріальних носіїв. З огляду на правовий статус такої інформації, суд зобов'язаний встановити спеціальні вимоги і лише після цього перейти до встановлення загальних.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дослідження зроблено такі **Висновки**:

1. Мова судочинства є основоположною, конституційною засадою, яка посідає ключове місце у забезпеченні відправлення правосуддя, а також гарантує належний захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина у процесі здійснення судочинства. Закріплення основних засад судочинства у Конституції України підкреслює їх базовий, основоположний характер щодо до норм процесуальних кодексів та законодавчих актів, які регулюють питання провадження різних видів судочинства.

В адміністративному судочинстві зміст засади мови судочинства визначають такі елементи: 1) здійснення адміністративного судочинства державною мовою або, за згодою сторін, регіональною мовою; 2) забезпечення особам, що беруть участь у розгляді справи в суді, право вчиняти усні процесуальні дії рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють; 3) забезпечення особам, які не володіють мовою судочинства можливості користуватися послугами перекладача; 4) забезпечення вручення судових документів особам, які беруть участь у справі, у перекладі їх рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють.

2. Процесуальною гарантією практичної реалізації положень засади мови судочинства в адміністративних судах є участь перекладача. Він є учасником адміністративного процесу із спеціальними правами, який не має юридичної заінтересованості у результатах вирішення адміністративної справи, чия діяльність сприяє здійсненню правосуддя. Процесуальна роль перекладача в адміністративному процесі має вираз у створенні належних умов комунікації між судом і сторонами адміністративного судочинства у випадках, якщо окремі з них не володіють мовою судочинства. Таким чином, діяльність перекладача опосередковано забезпечує реалізацію й інших засад адміністративного судочинства, зокрема законності, рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальності сторін, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду та інших.

3. Ефективність налагодження комунікативного зв'язку між суб'єктами адміністративного процесу залежить від забезпечення належного рівня компетентності перекладача. Компетентність перекладача як умова набуття ним процесуального статусу в адміністративному судочинстві, визначається формалізованим матеріальним статусом особи у поєднанні із суб'єктивною оцінкою її фахових знань, спеціальних знань та додаткових когнітивних навичок. Суб'єктивна оцінка рівня компетентності здійснюється самим перекладачем та суддею.

4. Зарубіжний досвід гарантування належного рівня компетентності перекладача в судовому процесі представлено двома типами визначення

матеріального статусу перекладача: формалізований і неформалізований. Формалізований матеріальний статус перекладача («сертифікований (акредитований) перекладач», «присяжний перекладач», «судовий перекладач») передбачає наявність офіційно підтверджених повноважень на участь у суді, здійснення офіційного перекладу юридичних документів, посвідчення вірності перекладів з однієї мови на іншу. Формалізація процесуального статусу перекладача є характерною для країн Північної Америки, Австралії та Західної Європи. Процесуальне законодавство країн колишнього Радянського Союзу та окремих країн Східної Європи не містить вимоги формалізації матеріального статусу перекладача та поверхово визначає його повноваження. При цьому, майже усі із розглянутих країн мають реєстри (списки) перекладачів, до яких може звернутися суд у разі необхідності, та встановлюють обов'язок складання присяги щодо правильного перекладу, але водночас, законодавчо не забороняють залучення осіб, яких не внесено до відповідного реєстру, до участі в судовому процесі.

З метою оптимізації витрат на здійснення судочинства, в Україні доцільно впровадити інститут судових перекладачів щодо поширених мов та сурдоперекладу. Забезпеченню перекладу з рідкісної мови чи окремого діалекту сприятиме можливість залучення особи з неформалізованим статусом, який має достатню компетентність і може здійснювати переклад.

6. Процесуальний статус перекладача в адміністративному судочинстві – це сукупність наданих йому процесуальним законодавством прав та обов'язків, реалізація яких забезпечується законодавчо визначеними гарантіями та відповідальністю, а також сукупність свобод та законних інтересів, які хоча прямо законодавчо не закріплені, проте, впливають зі змісту процесуальних норм, якими врегульовано участь перекладача в адміністративному провадженні. Основу процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві становлять права, обов'язки, гарантії та відповідальність.

7. До елементів процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві належать також свободи та законні інтереси, оскільки хоча їх прямо не закріплено у законі, проте, перші впливають із його змісту та мають вираз у можливостях особи поводитись відповідно до своїх волевиявлень, тобто робити все, що не заборонено законом і не спричиняє невинуватної шкоди правам і свободам інших людей; інші – мають вираз у можливостях особи користуватися конкретним соціальним благом, а також звертатися за захистом до компетентних державних органів з метою задоволення своїх потреб, які не суперечать суспільним інтересам.

7. КАС України залучення та участь перекладача в адміністративному судочинстві пов'язує з необхідністю здійснення усного або письмового перекладу чи сурдоперекладу, при цьому не визначає підстави залучення.

Підставою залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві є неволодіння тим або іншим його учасником мовою судочинства. Неволодіння мовою судочинства свідчить про нерозуміння учасником адміністративного судочинства мови, якою воно здійснюється, та неможливість безперешкодної реалізації ним процесуальних повноважень. Факт неволодіння учасником адміністративного судочинства мовою, якою воно здійснюється, підлягає встановленню судом із наданням йому повноважень щодо залучення у необхідних випадках спеціаліста-мовознавця.

8. Відвід та самовідвід є засобами забезпечення неупередженості і компетентності перекладача в адміністративному процесі. Оновлене процесуальне законодавство розмежовує підстави відводу (самовідводу) осіб, що сприяють судочинству, в тому числі і перекладача, та судді. Проте, ст. 38 КАС України містить відсилочне положення до ч. 1 ст. 36 КАС України, відповідно до якого перекладач не може брати участі в адміністративному процесі та відводиться за підставами, встановленими для відводу судді. Окремі підстави для відводу чи самовідводу, зазначені у ст. 36 КАС України, не можуть бути застосовані до перекладача (п. 5 ч. 1 ст. 36 КАС України, оскільки стосується порушення порядку визначення судді для розгляду справи) або ж можуть довільно тлумачитися (п. 2, 4 ч. 1 ст. 36 КАС України, хоча і стосується наявності інших обставин, які викликають сумнів у неупередженості, однак встановлена виключно для судді). За таких обставин положення КАС України, що регламентують підстави відводу чи самовідводу перекладача, підлягають уточненню.

9. Новаційною гарантією реалізації процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві є впровадження авансованої сплати його послуг учасником справи, який заявив відповідне клопотання. При цьому, ст. 136 КАС України не визначає підстав для прийняття суддею такого рішення, але закріплює наслідки несплати у визначений строк відповідної суми авансом – скасування ухвали про залучення перекладача. Поширення такого підходу до забезпечення компенсації витрат, пов'язаних із залученням свідків, спеціалістів, експертів на перекладачів є не виправданим і невілєє їхню роль в адміністративному судочинстві, оскільки відправлення правосуддя в адміністративних справах щодо осіб, які не розуміють мови судочинства, є неможливим. Таким чином, питання авансованої сплати послуг перекладача в адміністративному судочинстві є виправданим лише у випадку, коли суддя вбачає у діях учасника справи щодо залучення перекладача ознаки зловживання ним процесуальними правами.

10. Залучення перекладача до участі в адміністративному процесі здійснюється як за клопотанням учасників справи, так і з ініціативи суду. При цьому, витрати, пов'язані із залученням перекладача, несе сторона, яка заявила клопотання про його виклик. Проте, з урахуванням

того, що обов'язковою стороною адміністративного судочинства є суб'єкт владних повноважень, законодавець має забезпечити гарантії рівності сторін в адміністративному процесі, у тому числі передбачивши право на безоплатне користування послугами перекладача для сторони адміністративного процесу, якою є фізична чи юридична особа незалежно від її спроможності оплатити послуги перекладача.

11. Процедура залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві передбачає виконання судом таких дій: встановлення підстав для залучення перекладача; здійснення виклику перекладача; пересвідчення в особі та компетентності перекладача і з'ясування відсутності підстав для відводу; прийняття процесуального рішення про залучення перекладача; роз'яснення перекладачеві його прав, обов'язків та попередження про відповідальність; складання перекладачем присяги.

12. КАС України не визначено наслідків неприбуття перекладача у судові засідання. Враховуючи необхідність врегулювання цього питання, доцільним є доповнити КАС України положенням, яким визначити, що у разі неявки у судові засідання перекладача суд заслуховує думку осіб, які беруть участь у справі, про можливість розгляду справи за відсутності перекладача, який не з'явився, та постановляє ухвалу про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи на певний строк. Одночасно суд вирішує питання щодо відповідальності перекладача, який не з'явився.

13. Законодавцем не передбачено обов'язковості перекладу рішення адміністративного суду ні усно під час проголошення, ні письмово для вручення особі, яка не володіє мовою судочинства. Проте, участь перекладача під час оголошення рішення є обов'язковою. Окрім того, його участь є обов'язковою у разі роз'яснення судового рішення у порядку ст. 250 КАС України. Для забезпечення засади мови судочинства в адміністративних судах та можливості особи, яка не володіє мовою судочинства повною мірою користуватися своїми процесуальними правами, у тому числі правом на оскарження судового рішення, в адміністративному судочинстві слід закріпити положення, яким передбачити, що судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються особам, які беруть участь у справі та не володіють мовою судочинства у перекладі на мову, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів, надання копій яких передбачено КАС України, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб.

14. 3 метою удосконалення порядку залучення, участі та процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві до КАС України слід внести ряд змін і доповнень, зокрема:

– ст. 71 КАС України «Перекладач» викласти у такій редакції:

«1. Перекладачем є особа, яка залучається для здійснення усного або письмового перекладу з мови, якою володіє особа, яка бере участь у справі

на мову судочинства, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми. Перекладач залучається ухвалою суду за клопотанням особи, яка бере участь у справі, або призначається з ініціативи суду.

2. Суд забезпечує особам, які беруть участь у справі та не володіють мовою судочинства, право вчиняти усні процесуальні дії (робити заяви, давати показання і пояснення, заявляти клопотання і скарги, ставити запитання тощо) мовою, якою вони володіють, користуючись послугами перекладача у встановленому цим Кодексом порядку. Судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються особам, які беруть участь у справі та не володіють мовою судочинства у перекладі на мову, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб.

3. Перекладач має право:

відмовитися від участі в адміністративному судочинстві, якщо він не володіє мовою в обсязі, необхідному для перекладу;

задавати питання з метою уточнення перекладу;

на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду;

ознайомитися з технічним записом і журналом судового засідання, протоколом про вчинення окремої процесуальної дії поза залом судового засідання або під час виконання судового доручення та подати зауваження щодо них у порядку та в строки, встановлені цим Кодексом;

оскаржити судові рішення щодо судових витрат, якщо це стосується його інтересів.

4. Перекладач зобов'язаний:

з'являтися за викликом до суду;

здійснювати повний і правильний переклад;

своїм підписом посвідчувати правильність перекладу у процесуальних документах;

заявляти самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом;

дотримуватися порядку судового засідання, виконувати розпорядження головуючого, утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил;

не розголошувати без дозволу суду відомості, які безпосередньо стосуються суті адміністративного провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі перекладачеві у зв'язку з виконанням його обов'язків.

5. За неповагу до суду або встановлених у суді правил, за злісне ухилення перекладача від явки до суду, за відмову без поважних

причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе адміністративну відповідальність. За завідомо неправильний переклад перекладач несе кримінальну відповідальність»;

– ч. ч. 1 і 2 ст. 137 КАС України «Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз» викласти у такій редакції:

«1. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз, несе сторона, яка заявила клопотання про виклик свідків, залучення спеціаліста, перекладача та проведення судової експертизи, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

2. Свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам оплачується проїзд, а у разі переїзду до іншого населеного пункту – добові та витрати, пов'язані з наймом жилого приміщення. Експертам, спеціалістам і перекладачам повинна бути сплачена винагорода за виконану роботу»;

– ч. 1 ст. 200 КАС України «Роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача» викласти у такій редакції:

«1. Головуючий у судовому засіданні встановлює особу перекладача, пересвідчується у його компетентності, роз'яснює перекладачеві його права та обов'язки, встановлені статтею 71 цього Кодексу, і попереджає його під розписку про адміністративну відповідальність за неповагу до суду або встановлених у суді правил, злісне ухилення перекладача від явки до суду, відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків та про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад»;

– ч. 1 ст. 38 КАС України «Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача» викласти у такій редакції:

«1. Секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач не можуть брати участі в адміністративному судочинстві та відводяться за підставами, встановленими у частині першій статті 36 цього Кодексу, за винятком тих, які можуть бути застосовані лише до судді»;

– п. 4 ч. 1 ст. 27 КАС України «Підстави для відводу (самовідводу) судді» викласти у такій редакції:

« – за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості».

– назву ст. 206 КАС України «Наслідки неприбуття в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста» викласти у такій редакції: «Наслідки неприбуття в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача»;

– ст. 206 КАС України доповнити ч. 2, яку викласти в такій редакції:

«2. У разі неявки в судове засідання перекладача, суд заслуховує думку осіб, які беруть участь у справі, про можливість розгляду справи за відсутності перекладача, який не з'явився, та постановляє ухвалу

про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи на певний строк. Одночасно суд вирішує питання про відповідальність перекладача, який не з'явився»;

– ст. 136 КАС України доповнити ч. 2, яку викласти у такій редакції:

«2. Встановлення попередньої (авансом) оплатити витрат, пов'язаних із залученням перекладача можливе лише за умови, якщо у діях учасника справи щодо залучення перекладача вбачаються ознаки зловживання процесуальними правами»;

– диспозицію ст. 386 КК України «Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку» викласти у такій редакції:

«Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, перекладача, примушування їх до відмови від давання показань, висновку або здійснення перекладу

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, перекладача до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, примушування їх до відмови від давання показань, висновку або здійснення перекладу, а також до давання завідомо неправдивих показань, висновку або завідомо неправдивого перекладу шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, або підкуп свідка, потерпілого, експерта чи перекладача з тією самою метою, а також погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання, висновок або здійснений переклад ...».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових періодичних виданнях:

1. Савчук Р.М. Участь перекладача в адміністративному судочинстві: лінгвістичні, правові та організаційні питання. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 6 (15). С. 132-134.

2. Савчук Р.М. Неволодіння мовою судочинства як підстава залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип. 6 Т. 2. С. 22-24.

3. Савчук Р.М. Залучення та відвід перекладача як учасника адміністративного судочинства: зарубіжний досвід та українські реалії. Право і суспільство. 2017. № 2. Ч. 2. С. 101-104.

4. Савчук Р.М. Права перекладача як учасника адміністративного судочинства. Evropský politický a právní diskurz. 2017. Svazek 4. Vydání 2. Brno, 2017. P. 217-221.

5. Савчук Р.М. Обов'язки як елемент процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві. Право.UA. 2017. № 2. С. 64-69.

6. Савчук Р.М. Участь перекладача в адміністративному судочинстві як гарантія забезпечення засади мови судочинства в адміністративних судах. Міжнародний науковий журнал «Верховенство права». 2017. № 4. С. 92-97.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Савчук Р.М. Відповідальність перекладача як учасника адміністративного судочинства. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 40-42.

8. Савчук Р.М. Підстави для відводу перекладача в адміністративному судочинстві. Юридичні науки: проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23-24 червня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 75-78.

9. Савчук Р.М. Вимоги до особи перекладача як учасника адміністративного судочинства. Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 16-17 червня 2017 р.). Харків, 2017. С. 37-40.

АНОТАЦІЯ

Савчук Р.М. Перекладач як учасник адміністративного судочинства: процесуальний статус, компетентність, неупередженість. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; інформаційне право; фінансове право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.

Дисертацію присвячено встановленню особливостей процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві, гарантій його неупередженості та компетентності як умови ефективності участі у процесі.

Участь перекладача в адміністративному судочинстві досліджено як гарантію забезпечення процесуальної основи мови судочинства в адміністративних судах; розкрито зарубіжний досвід участі перекладача в адміністративному судочинстві; узагальнено вимоги до особистості перекладача як учасника адміністративного судочинства.

Сформульовано сутність і зміст процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві; досліджено права перекладача і гарантії їх забезпечення; охарактеризовано обов'язки і відповідальність

перекладача як учасника адміністративного судочинства. Встановлено, що основу процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві становлять права, обов'язки, гарантії та відповідальність. Свободи і законні інтереси перекладача визначено як елемент його процесуального статусу в адміністративному судочинстві. Обґрунтовано доцільність нормативного закріплення вимоги компетентності перекладача як умови набуття адміністративного процесуального статусу.

Визначено перспективи удосконалення правового регулювання процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві, зокрема шляхом уточнення процесуальних підстав відводу; визначення вимог компетентності як умови набуття процесуального статусу перекладача; встановлення додаткових гарантій його неупередженості і компетентності.

Ключові слова: адміністративне судочинство, перекладач, процесуальний статус перекладача, компетентність перекладача, неупередженість перекладача, підстави для відводу перекладача, права й обов'язки перекладача, відповідальність перекладача.

АННОТАЦИЯ

Савчук Р.М. Переводчик как участник административного судопроизводства: процессуальный статус, компетентность, непредвзятость. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; информационное право, финансовое право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2018.

Диссертация посвящена установлению особенностей процессуального статуса переводчика в административном судопроизводстве, гарантий его беспристрастности и компетентности как условия эффективности участия в процессе. Участие переводчика в административном судопроизводстве исследовано как гарантию обеспечения процессуальной основы языка судопроизводства в административных судах; раскрыт зарубежный опыт участия переводчика в административном судопроизводстве; обобщены требования к личности переводчика как участника административного судопроизводства.

Сформулированы сущность и содержание процессуального статуса переводчика в административном судопроизводстве; исследованы права переводчика и гарантии их обеспечения; охарактеризованы обязанности и ответственность переводчика как участника административного судопроизводства. Установлено, что основу процессуального статуса переводчика в административном судопроизводстве составляют права, обязанности, гарантии и ответственность. Свободы и законные интересы

переводчика определены как элемент его процессуального статуса в административном судопроизводстве. Обоснована целесообразность нормативного закрепления требования компетентности переводчика как условия приобретения административного процессуального статуса.

Доказана необходимость нормативного закрепления уголовной ответственности за препятствование явке переводчика в суд, принуждение его к отказу от осуществления перевода, а также к осуществлению заведомо ложного перевода, которая выступает безусловной гарантией надлежащего выполнения переводчиком возложенных на него обязанностей.

Исследованы основания привлечения и отвода переводчика как участника административного судопроизводства; исследовано участие переводчика в различных стадиях производства по административному делу. Установлено, что основанием привлечения переводчика к участию в административном судопроизводстве выступает невладение тем или иным его участником языком судопроизводства – непонимание участником административного судопроизводства языка, на котором оно осуществляется, и невозможность беспрепятственной реализации им процессуальных полномочий. Факт невладения участником административного судопроизводства языком, на котором оно осуществляется, подлежит установлению судом с предоставлением ему полномочий по привлечению в необходимых случаях специалиста-языковеда.

Установлено, что процедура привлечения переводчика в административном судопроизводстве предусматривает такие действия суда: установление оснований для привлечения переводчика; вызов переводчика; подтверждение личности и компетентности переводчика, выяснение отсутствия оснований для отвода; принятие процессуального решения о привлечении переводчика как участника процесса; разъяснение переводчику его прав, обязанностей и предупреждение об ответственности; сложение переводчиком присяги.

Ключевые слова: административное судопроизводство, переводчик, процессуальный статус переводчика, компетентность переводчика, беспристрастность переводчика, основания для отвода переводчика, права и обязанности переводчика, ответственность переводчика.

SUMMARY

Savchuk R.M. Interpreter as a participant in administrative legal proceedings: procedural status, competence, impartiality. – The manuscript.

Dissertation for a scientific degree of a Candidate of Science of Law on specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; information law; finance law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2018.

The dissertation is devoted to the establishment of peculiarities of the procedural status of an interpreter in administrative legal proceedings, guarantees of his impartiality and competence as a condition of the effectiveness of participation in the proceedings.

The participation of an interpreter in administrative proceedings is investigated as a guarantee of ensuring the procedural framework of the language of proceedings in administrative courts; the foreign experience of the interpreter's participation in administrative legal proceedings is revealed; the requirements for the personality of the interpreter as a participant in administrative legal proceedings are summarized.

The essence and the content of the procedural status of an interpreter in administrative legal proceedings are formulated; the rights of the interpreter and guarantees of their provision are researched; the interpreter's obligations and responsibilities as a participant in administrative legal proceedings are characterized. It is stated that the basis of the procedural status of an interpreter in the administrative proceedings consists of rights, duties, guarantees and liability. The freedoms and legitimate interests of the interpreter are defined as an element of his procedural status in the administrative proceedings. The normative consolidation of the requirement of the interpreter's competence is substantiated as the condition of joining the administrative procedural status.

The prospects of improving the legal regulation of the procedural status of an interpreter in the administrative legal proceedings are determined, in particular by specifying the procedural grounds for exclusion; the definition of the requirement of competence as a condition for obtaining the procedural status of an interpreter; the establishment of additional guarantees of his impartiality and awareness.

Key words: administrative legal proceedings, interpreter, interpreter's procedural status, interpreter's competence, interpreter's impartiality, grounds for the removal of an interpreter, rights and duties of an interpreter, responsibility of an interpreter.

Підписано до друку 01.02.2018.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.